

ELS CAMPS D'APRENTATGE A LES BALEARS

Antoni Ballester Vallori

Els Camps d'Aprenentatge són uns serveis educatius que depenen del Ministeri d'Educació i Ciència amb col·laboració amb altres institucions. Des del curs 1.985-1.986 fan una tasca d'ajuda al professorat de les escoles de cara a facilitar equipaments i assessorament per a l'estudi del medi, la didàctica de la geografia i l'educació ambiental. Actualment hi ha Camps d'Aprenentatge a Binifaldó (Lluc- Escorca), Es Palmer (Campos) i Son Ferriol (Palma), a l'illa de Mallorca. A Sant Vicenç de sa Cala (Sant Joan de Llabritja), a Eivissa. Es Pinaret (Ciutadella), a Menorca.

Aquí es fa un comentari de les característiques dels Camps i de com es varen formar per facilitar el coneixement d'aquests equipaments al professorat de les escoles. Per realitzar aquest document s'ha entrevistat a Miquel Seguí, Rosa Rullàn i als professors/es-monitors/es següents: Joan de Diago Rueda i Bàrbara Terrassa (Binifaldó), Fidela Sánchez i Bartomeu Llompart (Es Palmer), Paca Sastre i Pau Bibiloni (Son Ferriol), Joan Ferrer i Vicenç Torres (Sa Cala) i Llorenç Petrus i Ferràn Cercós (Es Pinaret). S'agraeix la col·laboració a tot l'equip humà dels Camps i a Xisco Arbona i Carme Pons per les facilitats que han donat per fer aquest article.

Els Camps d'Aprenentatge

Els Camps d'Aprenentatge, que amb aquest nom volen expressar una idea de convertir-se amb «una eina a l'abast de l'escola perquè cada mestre demani una programació adaptada a les seves necessitats», tenen una intenció més ampla que les granges-escola i escoles de natura que faciliten al professorat l'estudi de la natura i del medi envoltant a la granja o escola. Els Camps d'Aprenentatge pretenen, a partir de la realitat i de l'estudi

del medi, globalitzar amb la programació de l'escola. Es tracta de fomentar per l'autodescoberta una actitud de protecció i defensa del medi natural entre l'alumnat d'Ensenyament No-Universitari de les Illes Balears.

Els Camps d'aprenentatge des dels seus inicis han intentat fer una proposta globalitzadora de l'aprenentatge que no es pot realitzar dins l'aula ja que és necessària l'observació directa, amb clar contingut medi-ambiental. Vénen a facilitar una part de la tasca del professorat de treballar el medi a través d'equipaments dissenyats per fer això possible i admetre alguns d'ells estades d'uns dies de cara a integrar més l'alumnat en l'àrea d'estudi i millorar el rendiment de la visita.

La proposta educativa dels Camps va més enllà del que és assolir els objectius de conceptes que es proposen i de la didàctica dels continguts. Ens referim a la convivència, a l'autonomia i a una gran quantitat d'actituds i valors que implica

la visita o l'estada als Camps d'Aprenentatge.

Una de les característiques més importants dels Camps és que donen una oferta diversificada i ofereixen a l'hora moltes possibilitats d'aprofitament didàctic, degut a la diferent temàtica que treballen, fins i tot es dona la possibilitat de visitar els Camps de les altres illes.

Objectius

Els objectius dels Camps d'Aprenentatge que es presenten al professorat són, entre d'altres:

- Desenvellar la consciència de la importància de conèixer, respectar i conservar el medi.
- Interessar l'alumnat en l'estudi i coneixement del medi natural, social, històric i cultural de les Balears.
- Descobrir la mútua interdependència home-natura.
- Aprendre a utilitzar les eines i tècniques de treball per a l'estudi d'una realitat concreta.

El Camp d'Aprenentatge Agrícola de Son Ferriol té com a activitat de manipulació directa de l'alumnat la sembra d'una planta que després es porta a l'escola per estudiar i cuidar el seu creixement.

– Despertar la curiositat de l'alumnat i millorar la seva capacitat d'observació, desenvolupant el sentit crític.

Els seus orígens

Els Camps d'Aprenentatge varen sortir a partir de la idea de Bartomeu Llinàs que volia crear un centre on l'alumnat anés a treballar el medi, influenciat pel moment en que es parlava del Pedagog Joan Capó i les seves primeres colònies de vacances. Hem de tenir en compte que ens trobam a 1.984-1.985 anys de l'esplendor de les Escoles de Natura. Al 1.984 neixen els Camps degut a la necessitat de facilitar a l'alumnat l'observació directa de la natura, amb clara com-

ars. Es va signar l'acord el març de 1.985 i s'obrí experimentalment el maig del mateix any. La Conselleria va aportar les instal·lacions i el manteniment, el MEC el personal docent, la gestió administrativa i pedagògica així com l'elaboració del material didàctic.

Al principi els Camps eren «una eina a l'abast de les escoles per motivar els seus alumnes» que es perllongava a l'escola per espai de 15 dies o un mes després de la visita. La influència dels moviments per la conservació de la natura i de l'educació ambiental han fet, però, que els Camps evolucionin cap a una didàctica ambiental a partir de la geografia i les ciències naturals.

El Camp d'Aprenentatge de Binifaldó permet fer estades de un, dos o cinc dies i treballar a partir d'itineraris i observació directa l'entorn proper a les possessions de Menut i Binifaldó. A la fotografia es veu el moment en que comencen les activitats de l'estada.

petència de la televisió del moment que oferia una observació massa passiva de la realitat. A partir d'aquest moment, Bartomeu Llinàs, il·lusionat pel projecte, juntament amb Miquel Seguí, que ja des de l'escola de Capdellà havia treballat aquesta temàtica, pretenen ajudar al professorat a treballar el medi i la observació directa on la motivació havia de tenir una importància fonamental.

Fruit de la col·laboració institucional del Ministeri d'Educació i Ciència i la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear és el Camp d'Aprenentatge de Binifaldó, el primer de les Illes Bale-

EL CAMP D'APRENTATGE DE BINIFALDÓ (Escorca-Mallorca)

El Camp d'aprenentatge de Binifaldó es troba a la Finca Pública del mateix nom, propietat de la Comunitat Autònoma, al centre de la Serra de Tramuntana de Mallorca. Té per objectius conèixer la Serra, des de l'alzinar a l'erosió dels terrenys calcaris. A través d'un treball medi-ambiental els monitors i monitors d'aquest Camp d'Aprenentatge treballen amb l'alumnat des de la orientació amb els mapes topogràfics als problemes relacionats amb el medi ambient.

El Camp d'Aprenentatge de Binifaldó està especialment dissenyat i preparat per treballar la didàctica medi-ambiental, la protecció de la natura i per afavorir actituds de respecte envers el medi i l'ecologia degut, en part, a la seva situació a un lloc privilegiat, al peu del Puig Tomir a la Serra de Tramuntana.

Les propostes de treball són:

- * Ecosistemes: alzinar i aigua dolça.
- * Aprofitament dels recursos naturals del bosc. Oficis: carboner, calciner, roter...
- * Arquitectura i agricultura de muntanya.
- * Prehistòria i història de Lluc.
- * Topografia, orientació i jocs de descoberta.

Els itineraris que es poden fer a aquest Camp d'Aprenentatge són: Volta a sa Moleta, sa Coma, sa Cometa dels Morts, Puig Tomir i Lluc amb activitats que van des del joc de descoberta de Lluc a la visita a la planta embotelladora. A més a més el Camp d'Aprenentatge permet treballar l'ecosistema de sa Bassa i el reconeixement de les plantes.

Les possibilitats didàctiques es centren en tota la temàtica relacionada amb la Serra de Tramuntana de Mallorca com a lloc d'especial interès pel seu estudi i per col·laborar a la seva protecció, dins els currículum de les escoles permet des de les Ciències Socials treballar aspectes força interessants d'aquesta comarca mallorquina, especialment els temes de geografia física.

Binifaldó és un lloc ideal per treballar el tema del relleu per a l'estudi de l'erosió de la roca calcària amb el lapiaz, les coves i demés formes de karstificació. En el tema de la climatologia és d'especial interès per les pronunciades diferències de temperatures i pluges respecte als llocs d'origen de l'alumnat que fa les visites, i permet estudiar a la vegada la temàtica dels torrents i fonts, a més de moltes activitats de Biogeografia, des de l'estudi de la vegetació clímax als endemismes. És un indret adequat també per treballar temàtiques relacionades amb les Ciències Naturals i la Història.

El Camp d'Aprenentatge ofereix a l'alumnat i al professorat material de suport per les activitats que es realitzen amb estades d'un, dos i cinc dies.

EL CAMP D'APRENTATGE AGRICOLA DE SON FERRIOL (Son Ferriol, Palma-Mallorca)

Es troba al Qm. 1.400 de la carretera de Son Ferriol al Pla de Na Tesa dins el municipi de Palma. Aquest Camp és un espai agrícola amb una representació dels cultius més característics de Mallorca, disposa de tres quarterades i mitja dedicades a l'agricultura i té zona de jardí, magatzems, tallers i laboratori on es treballa segons l'època de l'any als hivernacles, a les hortalisses, i arbres (com l'ametller, el garrofer...)

Pretén, entre d'altres objectius, mostrar als infants els cultius més característics de Mallorca i estudiar els cicles anuals/estacionals de les plantes a més de conèixer les tasques agrícoles i la seva metodologia.

Les propostes de treball és centren dins el tema de «Un espai agrícola per a l'escola» i es poden treballar:

- * Estudis concrets: les hortalisses, la reproducció dels vegetals, l'aviram...
- * Visió global del Camp.
- * En funció de l'època de l'any: sembra, manteniment i collita d'hortalisses.

Els temes d'estudi de les visites poden ser entre d'altres «Les feines de l'hort: la sembra, el manteniment...» «El Camp», «L'hivernacle», «El sòl», «La reproducció de les plantes» «Parts de les plantes», «Les lleguminoses», «Les flors», «Els aliments», «L'ametller», «El garrofer», «La patatera», «La tomatiguera»...

Es poden fer, per tant, estudis concrets de ciències naturals, (les flors, les fulles, els fruits) i també dins les Ciències Socials, en geografia es poden veure concentrades en un espai relativament reduït moltes tècniques agrícoles que poden servir de punt de referència per treballar el tema de l'Agricultura i els tres-

balls agrícoles a l'escola. Es pot donar a més a més una visió global del Camp a diferents estacions de l'any des de les hortalisses, els cereals, els hivernacles, els arbres fruiters...

La durada de l'estada dependrà de les activitats que es volen fer i pot ser de mitja jornada o dia complet.

EL CAMP D'APRENTATGE ES PALMER (Campos- Mallorca)

El Camp d'aprenentatge «Es Palmer» es troba als locals de l'antiga escola rural del nucli des Palmer (de la que ja s'havia estudiat la possibilitat d'instal·lar un Camp d'Aprenentatge abans de pensar en el de Binifaldó), al quilòmetre 5.300 de la carretera de Campos a la Colònia de Sant Jordi, al sud de l'illa de Mallorca.

El camp d'aprenentatge es Palmer pretén mostrar diferents ecosistemes: la

A més a més, el camp d'aprenentatge es Palmer analitza la problemàtica del turisme i consciència als alumnes de la importància del respecte al medi ambient pròxim al Salobrar de Campos, la segona zona humida de Mallorca després de l'Albufera d'Alcúdia.

Les propostes de treball són:

- * Àrees d'especial interès ecològic: es Trenc i es Salobrar.
- * Ahir i avui de l'economia rural de Campos.
- * La pesca, el comerç i el turisme de la zona.
- * Topografia, orientació i jocs de descoberta.

Els itineraris pedagògics que es poden fer són: es Trenc, es Salobrar, son Lladó, Campos i sa Colònia de Sant Jordi. Actualment s'utilitza per les escoles que ho demanen l'itinerari «De s'Es-

El Camp d'Aprenentatge es Palmer permet l'estudi directe de la platja des Trenc i del Salobrar de Campos amb un treball mediambiental i de protecció dels ecosistemes.

costa, es Trenc, la garriga i pinar, el Salobrar, la marina... pròxims a Campos. Aquest Camp permet treballar tota la temàtica mediambiental i de protecció de la natura entorn a l'àrea del Trenc-Salobrar. Un dels altres objectius es abordar la problemàtica del pagesos del municipi de Campos, així com estudiar el funcionament d'una salinera i de les aigües termals de la Font Santa.

tanyol a Cala Pi, una passejada per la costa Ilucmajorera» de Cels Calviño (1.993) que no ha estat preparat especialment per aquest Camp però que degut a la seva temàtica de protecció de s'Estalella s'ha cregut interessant incorporar a l'oferta dels altres itineraris. Aquest itinerari ha estat didàcticament útil i amb bon rendiment per les escoles que l'han utilitzat.

El Camp d'aprenentatge des Palmer té moltes possibilitats didàctiques i, a més, de manera molt diversificada, és un lloc d'especial interès per treballar tota la temàtica de les zones humides i per tant de gran importància en l'estudi de la Geografia física, especialment la geomorfologia dunar, la climatologia de l'estació de ses Salines de Llevant i la vegetació i la fauna de les zones humides. Dins el camp de la Geografia humana i econòmica permet treballar especialment el turisme, el comerç, l'economia rural de Campos i la pesca a més de la influència humana a tota l'àrea. També en l'àmbit de les Ciències naturals i l'ecologia té moltes possibilitats i és un lloc molt interessant de visita per treballar tota la temàtica de l'educació ambiental.

Les visites que es poden fer en tota aquesta àrea tenen com a característica interessant que el relleu planer de la zona permet ser un lloc ideal per esser visitat per l'alumnat de les escoles que fàcilment pot fer sortides de varis quilòmetres des dels cursos més baixos de l'escolaritat. Les característiques de les instal·lacions des Palmer donen lloc a un possible treball d'experimentació, classificació... a partir de mostres o observacions que s'han fet a les sortides.

La visita al Camp d'Aprenentatge des Palmer permet a la vegada valorar la importància de la conservació del medi, d'aquest paisatge natural i d'arreu de l'illa des d'una perspectiva medi-ambiental, el conjunt es Trenc-Salobrar permet de donar un missatge de protecció de la natura i, més especialment, de les àrees naturals.

Les estades dels grups-classe poden ésser d'un dia o de dos i dormir allà una nit.

CAMP D'APRENTATGE DE SA CALA (Sant Vicenç de sa Cala - Sant Joan Llabritja- Eivissa)

El Camp d'aprenentatge de sa Cala es troba a 3 quilòmetres de Sant Vicenç de sa Cala al municipi de Sant Joan de Llabritja en el camí de Sant Joan a Sant Vicenç de sa Cala al Nord de l'illa d'Eivissa.

El Camp de sa Cala per la seva situació geogràfica permet treballar la muntanya i la costa. Així es pot dir que aquest Camp d'aprenentatge està entre el de Binifaldó i es Palmer donades les seves temàtica i possibilitats didàctiques.

Els objectius són, entre d'altres, conèixer la vall de sa Cala, observar l'aprofitament humà del medi i estudiar les feines del bosc, els ecosistemes, les festes populars així com conscienciar l'alumnat de les conseqüències dels incendis forestals i de la importància de la protecció de la natura.

Les propostes de treball són:

- * Ecosistemes: torrent, pinar litoral.
- * Les feines del bosc i l'agricultura de subsistència.
- * Població disseminada i arquitectura rural.
- * Festes populars.

El Camp de sa Cala és un indret privilegiat per treballar tota la temàtica medi-ambiental i l'aprofitament humà del medi. Des del punt de vista de la Geografia física és una instal·lació especialment adequada per treballar la hidrografia i la hidrologia així com la utilització de l'aigua (torrent de sa Cala). Des de la temàtica de la Biogeografia és adequada per treballar la vegetació i la influència humana com són, per exemple, les feines del bosc (Venda de s'Aguila). Permet també un estudi exhaustiu del litoral i de l'agricultura (el paisatge agrari a l'itinerari del Port de ses Caletes).

La durada de les estades és d'un a tres dies o fins i tot de cinc dies, cosa que permet fer visites segons la demanda de les escoles.

Degut a la gran manca d'aquest tipus d'equipaments que hi havia a Eivissa, el Camp d'Aprenentatge de sa Cala ha cobert en part aquesta deficiència.

El Camp d'Aprenentatge de Sa Cala respon a la necessitat de l'alumnat de les illes Pitiüses d'accedir a llocs de visita preparats per a l'estudi del medi. Per aquest mateix motiu l'acollida que ha tingut a Eivissa aquest Camp d'Aprenentatge ha estat molt bona.

CAMP D'APRENTATGE ES PINARET (Ciutadella-Menorca)

El Camp d'aprenentatge «es Pinaret» es troba al pinar de Cala Santandria a 500 metres de la platja al terme municipal de Ciutadella a la costa Oest de l'illa de Menorca.

Es Pinaret és un equipament preparat per treballar tota la temàtica dels ecosistemes especialment del pinar i litoral. Està, doncs directament relacionat amb l'estudi geomorfològic i biogeogràfic. Permet, a la vegada, donar un clar sentit de respecte i protecció del medi a l'alumnat que el visita. Per la seva proximitat a Ciutadella possibilita, a més a més, l'estudi d'aquesta ciutat i la realització de treballs de didàctica de la Geografia urbana i l'estudi de l'empremta de les diferents etapes històriques d'una petita ciutat.

Els objectius del Camp són: conscienciar als infants de la importància de la conservació del medi a partir del coneixement i valoració del pinar i el litoral, a més de descobrir les característiques urbanes de Ciutadella i de tot l'entorn més immediat a Cala Santandria. Permet, a la vegada, un estudi geogràfic interessant i útil (orientació, jocs de descoberta...) i l'estudi del turisme com a factor econòmic modificador dels ecosistemes litorals a partir de les urbanitzacions.

Les propostes de treball són:

- * Ecosistemes: pinar i litoral.
- * Arquitectura rural i feines del camp.
- * Ahir i avui de Ciutadella.
- * Orientació i jocs de descoberta.

Els itineraris que es poden fer a «es Pinaret» són molt diversificats. Entre la oferta actual hi ha la de «Santandria-Es Castellà», «El Pinar», «Es Pinaret» i «Ciutadella» a més d'un itinerari pedagògic per Menorca fins a Maó, utilitzat especialment en les visites de les escoles de les altres illes. El joc de descoberta de Ciutadella converteix l'alumnat en protagonista de la visita a la ciutat i l'activitat d'orientació permet conèixer la direcció en què es troben els elements geo-

gràfics i situar correctament els punts cardinals.

Les possibilitats didàctiques de «es Pinaret» giren entorn a la didàctica urbana (estudi de Ciutadella) i de la Bio-geografia i l'Ecologia (es Pinar) a més de l'estudi històric i geomorfològic de les coves i el litoral de Cala Santandria. Permet, a més a més, treballar l'aprofitament i la instal·lació humana al medi més proper (sinies, paret seca, s'era...). L'itinerari pedagògic per Menorca permet aprofundir l'estudi històric de l'illa i la geografia urbana des Mercadal, Alaior, es Castell i Maó.

La durada de les estades es d'un a cinc dies utilitzant-se majoritàriament d'un a tres a les visites o estades de les escoles de Menorca, i de cinc dies per les altres illes. □

Llicenciat en Geografia i professor de Ciències Socials.

* Aquest treball ha estat realitzat en període de llicència per estudis concedit pel Ministeri d'Educació i Ciència durant el curs 93-94.

ADRECES DELS CAMPS D'APRENENTATGE

BINIFALDÓ

Avda. del Cid Qm. 1'4
07198.- SON FERRIOL CIUTAT
Tel.- 42 72 12 Fax.- 42 71 44

SON FERRIOL

Avda. del Cid, Qm 1,4
07198.- SON FERRIOL
Tel-Fax.- 42 71 44

ES PALMER

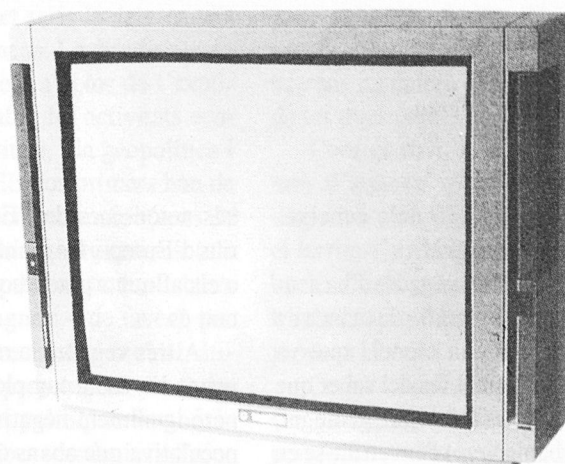
Avda. del Cid, Qm 1,4
07198.- SON FERRIOL
Tel.- 42 72 12. Fax.- 42 71 44

ES PINARET

Apartat de Correus nº 273
07760.- CIUTADELLA MENORCA
Tel-Fax.- 48 17 02

SA CALA

Sant Vicenç de sa Cala
07811.- EIVISSA
Tel-Fax.- 33 31 94

BILINGÜE

72D040

EL 72D040 DE THOMSON VE EQUIPAT, AMB CRITERIS DE MODERNITAT, PER RESPONDRE ALS MÉS EXIGENTS: AMB POSSIBILITAT D'ESCOLTAR LES PEL·LÍCULES, EMESES EN SISTEMA STÉREO DUAL, EN L'IDIOMA ORIGINAL.

AMB EL CADA VEGADA MÉS ESTÈS TELETEXT I AMB EXCLUSIU TUB BLACK SUPERPLANAR DE THOMSON.

I AMB TOT EL QUE VOSTÈ POT EXIGIR A UN TELEVISOR A L'AVANTGUARDA TECNOLÒGICA I DE DISSENY.

